

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Гончаренко Н.І., к.е.н., ст. науковий співробітник

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У даній статті проведено дослідження особливостей міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. Запропоновано механізм використання міжнародних конкурентних переваг національної економіки в умовах лібералізації світогосподарських відносин.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, лібералізація.

Постановка проблеми. Світова економіка на сучасному етапі розвитку зазнає глибоких змін, причому глобальні процеси відіграють системовизначальну роль по відношенню до окремих національних економік, до тенденцій їхньої взаємодії. Загострення міжнародної конкуренції, трансформація міжнародних економічних відносин визначають необхідність формування нових підходів до забезпечення міжнародної конкурентоспроможності національних економік. Загалом підвищення конкурентоспроможності економіки та перехід на інноваційний шлях розвитку є ключовим завданням державної економічної політики, головною метою якої є створення передумов до вступу України в ЄС з досягненням економічних та інституційних критеріїв конвергенції. Дані обставини і обумовлюють особливу актуальність для української економічної науки дослідження міжнародної конкурентоспроможності національної економіки, оскільки формування засад конкурентоспроможності національної економіки в сучасних соціально-економічних умовах є необхідною складовою розвитку та передумовою інтеграції економіки України до загальносвітового конкурентного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності конкуренції, визначенню її детермінант, а також способів вимірювання міжнародної конкурентоспроможності присвячено праці відомих вітчизняних і зарубіжних вчених: В. Будкіна, Дж. Данінга, А. Кредісова, П. Кругмана, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, В. Новицького, Б. Оліна, М. Портера, А. Поручника, І. Пузанова, А. Румянцева, М. Румянцева, П. Самуельсона, Г. Спенсера, Я. Тінбергена, А. Філіпенка, Е. Хекшера, Г. Черніченка, О. Шниркова, М. Янковського та ін.

Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються питання пошуку ефективних заходів підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки в умовах економічної лібералізації з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світогосподарської системи.

Вищезазначене і обумовило вибір теми та постановку мети дослідження. **Метою статті** є розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. Наукова новизна даного дослідження полягає у запропонуванні розробленого механізму використання міжнародних конкурентних переваг національної економіки в умовах лібералізації світогосподарських відносин з урахуванням посилення впливу інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність є визначальним критерієм ефективності будь-якого суб'єкта, яка забезпечується за рахунок конкурентних переваг у боротьбі за ринки збуту, ресурси, за місце на ринку, за клієнта, за прибуток і таке ін., що визначає темпи зростання виробництва та рівень національної безпеки. Конкурентоспроможність – це володіння суб'єктом певними властивостями, які дають йому можливість розвиватись на інноваційній основі та перемагати у конкурентній боротьбі. Гостра конкурентна боротьба спонукає країни до найширшого використання як внутрішніх, так і зовнішніх джерел і факторів економічного зростання, до гармонізації національної та міжнародної економічної політики, взаємопристосування господарських механізмів й інституціональних структур на міждержавному і міжнародному рівнях, уніфікації господарського законодавства [1].

Підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки має базуватись на визначенні профілю міжнародної спеціалізації України і стимулюванні розвитку відповідних галузей і виробництв ринковими методами, що одночасно дозволить окреслити пріоритетні зміни в структурі національної економіки. Визначено напрямки відповідного державного впливу в сфері податкової політики (адаптація структури податкових платежів, раціоналізація товарного асортименту, раціоналізація поводження на ринках ресурсів, проникнення в офшорні зони, оптимізація структури витрат виробництва), кредитно-грошової політики (адаптація інвестиційної політики, адаптація стратегії поводження на фондових ринках, адаптація інноваційної стратегії, адаптація антикризової стратегії), митної політики (адаптація структури експортно-імпортних торгових операцій, пріоритетний розвиток експортоорієнтованих і імпортозаміщуючих виробництв, використання можливостей вільних економічних зон всередині країни і за кордоном), антимонопольної політики (забезпечення відсутності в економічній діяльності ознак домінування, контроль ведення справ на основі добросовісної конкуренції, обґрунтування відповідності трансакцій економічного агента нормам антимонопольного законодавства).

Підвищення ступеня використання наявних міжнародних конкурентних переваг має здійснюватись на основі відповідного розробленого *механізму* (рис.1), який передбачає: визначення стратегічних цілей міжнародної економічної діяльності країни; визначення стратегічних зон господарювання, що мають міжнародні конкурентні переваги; розробку державної економічної політики, спрямованої на використання наявних міжнародних конкурентних переваг; забезпечення діяльності підприємств, що створюють міжнародні конкурентні переваги, і обслуговуючих підприємств.

Безумовно, посилення міжнародної конкуренції призводить до застосування заходів протекціонізму. Але для України розвиток конкурентного середовища має забезпечувати оптимальне поєднання політики лібералізму та протекціонізму. Основним завданням протекціонізму в Україні повинно стати забезпечення розвитку на внутрішньому ринку добросовісної конкуренції, а не її обмеження.

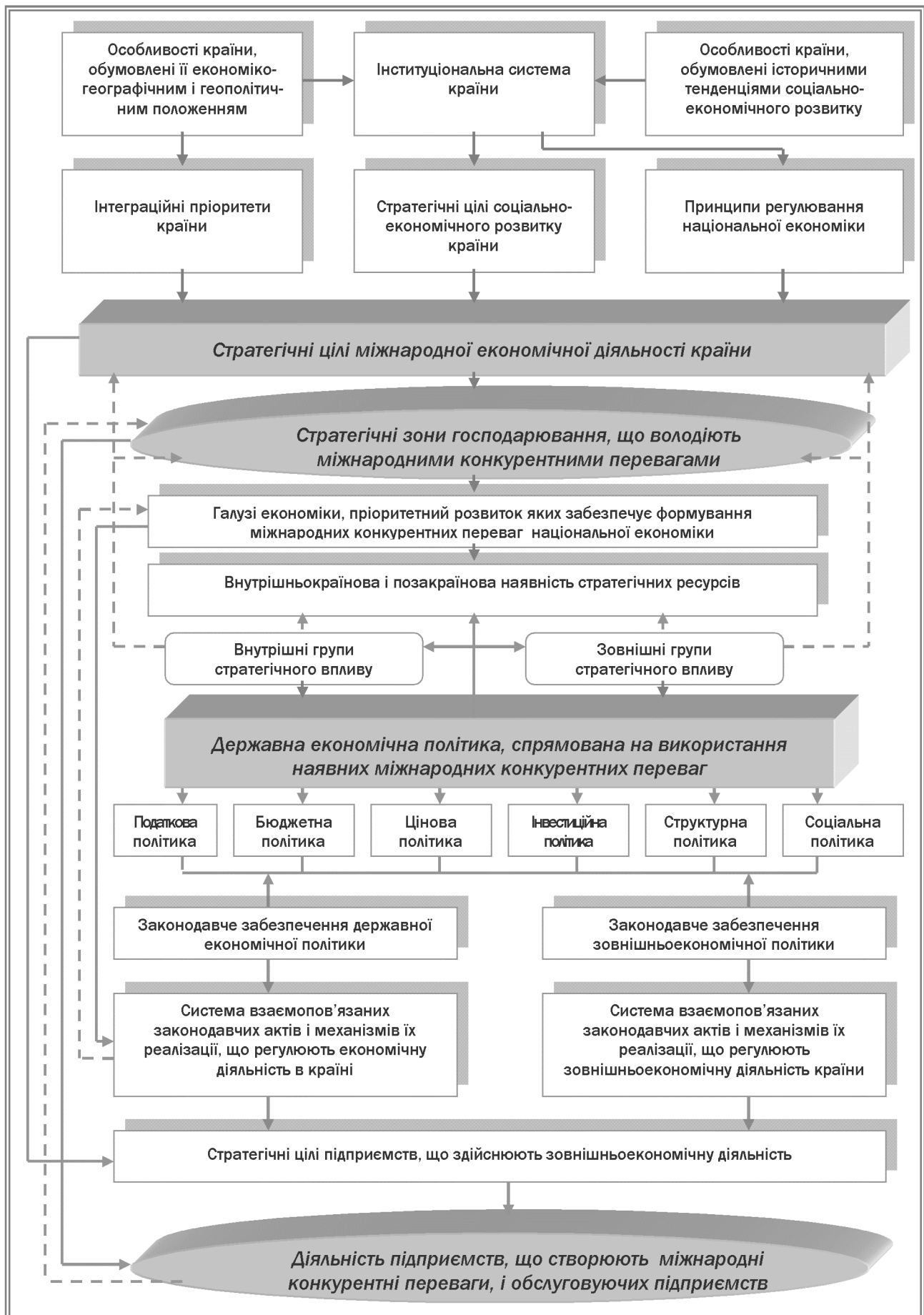

Рис.1 Механізм використання міжнародних конкурентних переваг національної економіки

За цих умов доцільно розробити диференційований підхід до застосування протекціоністських заходів, для чого необхідним є забезпечення таких умов:

- наявність конкуренції на внутрішньому ринку;
- наявність у країні науково-технічного, інтелектуального та фінансового потенціалу для розвитку національних галузей;
- обмеженість протекціонізму у часі.

У цілому для України є актуальною зміна пріоритетів у зовнішньоекономічній політиці, пов'язана із перетворенням політики просування експорту на політику його стимулювання: в Україні схвалено Програму стимулювання експорту продукції (розпорядженням КМУ від 26 жовтня 2001 р. №498-р). Політика стимулювання експорту, спрямована на створення стимулів для експорту, зближення за допомогою організаційних засобів умов діяльності на внутрішньому і зовнішньому ринках, посилює міжнародну конкуренцію в частині конкуренції експорту.

При цьому регулювання імпорту має здійснюватись за допомогою економічних методів регулювання зовнішньої торгівлі, головним з яких є митний тариф, основною функцією якого є захист національних виробників від іноземної конкуренції.

Підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки вимагає, перш за все, технічного переозброєння виробництва.

Досвід іноземного, зарубіжного і вітчизняного інвестування свідчить, що вкладання коштів у конкретні об'єкти інвестування забезпечує інфляційний захист інвестицій, і за цими вкладеннями віддача капіталу є вищою, ніж за вкладеннями у цінні папери. Будь-які витрати на створення нового чи відновлення наявного капіталу або вкладення в реальні об'єкти – це реальні інвестиції.

При цьому управління інвестиційним процесом має розглядатись як частина системи управління, яка узагальнює множину елементів, що взаємопов'язані один з одним і утворюють певну упорядкованість, цілісність, єдність. У якості центрального рівня в процесі залучення і використання іноземних і вітчизняних інвестицій слід прийняти регіональний рівень управління інвестиційним процесом.

При цьому необхідно враховувати, що управління інвестиційним процесом представляє собою складну багатфункціональну систему, якій притаманна своя специфіка розвитку. Так, для здійснення програм технічного переозброєння виробництва в період становлення інформаційної економіки і розвитку міжнародних економічних зв'язків найбільш перспективними є інвестиції в науково-технічну сферу з наступних причин:

- *по-перше*, наука, технології, інновації належать до міжгалузевих сфер діяльності, характеризуються широкими можливостями випереджального розвитку;
- *по-друге*, наука і науково-технічна діяльність є основою технологічного розвитку, прогресу і випереджального розвитку суспільства. В сучасних умовах одні й ті самі прогресивні технології і структурно-організаційні схеми швидко впроваджуються в усьому світі. Цей фактор значною мірою сприяє глобалізації суспільства і економіки [2]. У період розвитку науково-технічної думки інтеграційна функція наукових знань у міжнародному співтоваристві значно зростає [3];
- *по-третє*, відбуваються глобалізаційні процеси у сфері економіки, політики, інформації тощо, які обслуговує наука, маючи інтернаціональний характер [4];
- *по-четверте*, світові глобалізаційні процеси відбуваються на фоні глибокої диференціації праці і особливо науки. Ця закономірність є наслідком обмеженості фізичних і інтелектуальних можливостей як суб'єктів, так і об'єктів в різних видах діяльності [2].

Вищезазначене вимагає пошуку нових підходів до організації науково-технічної діяльності і її інвестиційного забезпечення. Україна обрала інноваційний шлях розвитку, тому необхідно враховувати саме цей напрям економічної політики при розбудові міжнародної економічної діяльності країни, який обов'язково позначиться на стратегічному плануванні і розвитку як економіки і держави в цілому, так і науково-технічної сфери зокрема.

Розвиток співробітництва на мікрорівні у високотехнологічних галузях має здійснюватись на основі створення умов для розбудови в Україні інформаційного суспільства з урахуванням Програми Європейської комісії з метою інтеграції

України до Європейського Союзу та на основі забезпечення участі України у міжнародних науково-технологічних і науково-освітніх програмах [5].

Висновки. На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що з метою розбудови напрямків економічного співробітництва з ЄС для України необхідною є диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності, активізація розвитку сфери послуг, збільшення асортименту товарів, що експортуються, підвищення частки високотехнологічної продукції, пошук нових регіонів збуту, зниження залежності від імпортованих енергоносіїв, створення імпортозаміщуючих виробництв. Важливе значення матиме розвиток режиму вільної торгівлі з країнами СНД, формування умов для вступу до ЄС.

Таким чином, перспективними напрямками розвитку економічної взаємодії України і Європейського Союзу визначено такі: 1) підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки; 2) підвищення ступеня використання наявних міжнародних конкурентних переваг; 3) активізація транскордонного співробітництва за участю України; 4) розвиток співробітництва на мікрорівні у високотехнологічних галузях. При цьому розбудова міжнародної економічної взаємодії за вищезазначеними напрямками має базуватись на прогностичних оцінках варіантів розвитку міжнародної економічної діяльності країн.

Література:

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: [монографія]/ Л.Л. Антонюк. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 104-105.
2. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; Керівник авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
3. Градов А.П. Национальная экономика/ А.П. Градов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне економічне право/ І.І. Дахно. – 3-тє вид., перероб і доповн. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 272 с.

5. Конкурентоспроможність національної економіки / За ред. д-ра екон. наук Б.Є. Кваснюка (Ін-т економіки та прогнозування НАН України). - К.: Фенікс, 2005. – 582 с.

Аннотация

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ И ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ МИРОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ

Гончаренко Н.И., к.э.н., ст. научный сотрудник

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В данной статье проведено исследование особенностей международной конкурентоспособности национальной экономики в условиях либерализации экономики. Разработан и предложен механизм использования международных конкурентных преимуществ национальной экономики.

Ключевые слова: конкурентоспособность, национальная экономика, либерализация.

Summary

INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF THE ECONOMIC INTEGRATION AND WORLD ECONOMY RELATIONS LIBERALIZATION

Goncharenko N.I., Ph.D., senior researcher

V.N. Karazin Kharkiv National University

In this article the research of the national economy international competitiveness features in the economy liberalization conditions was made. The mechanism of the national economy international competitive advantages usage was developed and proposed.

Key words: competitiveness, national economy, liberalization.

Поступила в редколлегию 20.12.2010 р.
© Гончаренко Н.І., 2010 р.